ולרבא דלא שאני ליה מוקים ליה כתלתא תנאי: מה שבבור אסור והשאר מותר: אמר רב הונא לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת אבל [א]החזיר גרגותני לגת אסור גרגותני גופה במאי קא מיתסרא בנצוק [א]ש"מ נצוק חיבור כדתני ר' חייא [ב]שפחסתו צלוחיתו ה"נ שפחסתו בורו ההוא ינוקא דתנא עבודת כוכבים בשית שני בעו מיניה מהו לדרוך עם העובד כוכבים בגת אמר להו דורכין עם העובד כוכבים בגת והא קא מנסך בידיה [ב]רציירנא להו לידיה והא קא מנסך ברגל [ג]ניסוך דרגל לא שמיה ניסוך ההוא עובדא דהוה בנהרדעא דדשו ישראל ועובד כוכבים להוא חמרא ושהייה שמואל [ג]תלתא ריגלי מ"ט אילימא משום דקסבר

דאי

ולרבא דלא שני ליה. מדאותבינא לעיל (ע"א) מעשר [ד]מיין נסך דמתניתין ושנייה רבא לא קשיא אלמא לא שני ליה דאי שני ליה לימא שאני יין נסך דאחמירו ביה רבנן על כרחך מוקי לה כתלתא תנאי: **גרגותני.** הוא סל גדול שקשור בצנור והיין יורד מן הצנור לתוכו ומתוכו לבור כדי לסנן היין מזגין וחרצנין: **אסור.** אף מה שבגת: **בנצוק.** קילוח היורד מגרגותני לבור ומחבר הגרגותני ליין נסך שבבור: **ש"מ נצוק חיבור.** ולקמן בהשוכר את הפועל (דף עב:) פליגי בה: **שפחסתו צלוחיתו.** לקמן בהשוכר (שם): **שפחסתו בורו.** שנתמלא הבור עד שהגיע היין וטפח בשולי הגרגותני כמו פחסה בפניה (א) דכל הצלמים (לעיל מג.): **בשית שנין.** בן שש שנים: **והא קמנסך בידיה.** ומשנה אחרונה קתני חזרו לומר אין דורכין דס"ל כרב הונא (נה:) דמשהתחיל לימשך הוי יין: **תלת ריגלי.** שהיו מתקבצין לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג:

אי

רבא מוקי לה כתלתא תנאי. וא"ת אמאי לא נקט רביעי לפי משנה אחרונה (ב) וי"ל דתנא דמשנה ראשונה ודמשנה אחרונה חד חשיב ליה (ה)דמשנה אחרונה נמי התחיל לימשך קובעו למעשר: **אבל** אם החזיר גרגותני לגת אסור. פירוש אף מה שבגת מפני טיפות יין שבגרגותני המתערב בגת וא"ת והלא מסתמא יש בגת יותר מששים מטיפת יין הגרגותני ואמרינן לקמן בפ"ב (דף סו.) חמרא חדתא בעינבי רבא אמר בנותן טעם וקיימא לן כרבא לגבי אביי וכי תימא כיון דבגת נמי איכא יין עם הענבים וה"ל מין במינו דבמשהו ולא בטיל אכתי תיקשי לימא סלק מינו דהיינו יין כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו הענבים שבגת רבה עליו ומבטלו כדס"ל נמי לרבא בפרק גיד הנשה (חולין דף ק:) גבי חתיכות של דג טמא וי"ל דס"ל לאביי דאמר חמרא חדתא בעינבי במשהו ולית ליה נמי סלק את מינו כמי שאינו עוד י"ל דמיירי הכא כגון שיש הרבה יין ביחד בגת והוה ליה מין במינו במשהו ואפי' לרבא אסור והשתא צ"ע דלפי' ראשון דאמרינן דאית ליה לאביי אין לפסוק כוותיה וכשאנו מחזירין בשוגג גרגותני לגת יש לבטל יין הגרגותני בעינבי דגת דאנן סבירא לן דבתר שמא אזלינן וא"ת לפר"ת דמפרש לקמן בפ"ב (דף עג. בד"ה יין) סתם יין נסך בששים כשאר איסורין שבתורה אם לא נודע שנתנסך לעבודת כוכבים א"כ למה יאסור החזרת גרגותני דמסתמא יש ששים בחרצני הגת ממה שבגרגותני ואפילו אם יסבור כאביי יהא מותר וי"ל דרב הונא כרב רביה ס"ל דאמר בפ' גיד הנשה (חולין דף ק.) דס"ל כרבי יהודה (ג) ואומר מין במינו במשהו *בכל איסורין שבתורה: **גרגותני** גופה במאי מיתסרא בנצוק ש"מ נצוק חיבור. וא"ת א"כ מה שבגת היה לנו לאסור מטעם נצוק וי"ל דשאני הכא דהוי נצוק בר נצוק דמגת לגרגותני הוי נצוק אחד ומגרגותני לבור נצוק שני ומכאן פסקו הריב"ן והרשב"ם ור"ת בשם רש"י דאפי' למ"ד דנצוק חיבור מ"מ נצוק בר נצוק כי הכא אינו חיבור וא"ת והא אין כאן רק נצוק אחד דכיון שהגרגותני עשוי נקבים נקבים א"כ טפל בודאי מן הגת לבור וי"ל דכיון דנקבי הגרגותני אינם עשויים ביושר אלא מן הצדדין א"כ לאו חד נצוק הוא ומעשה בא לפני רש"י בעובד כוכבים ששפך יין מן הקנקן לכוס שאז נאסר היין שבכוס משום דמאי דנפיק לבראי גזרו ביה רבנן כדלקמן בפ"ב (דף עב:) והיין שבקנקן נאסר נמי מטעם נצוק ואח"כ מסך ישראל יין מן החבית לקנקן [ו](ונתנו ליין שבחבית) והתירו רש"י ונותן טעם משום שהיין שבקנקן אינו נאסר אלא מטעם נצוק וא"כ הוי היין שבחבית נצוק בר נצוק והר"י בר"מ היה דוחה ראיה זו כי לעולם אימא לך נצוק בר נצוק חיבור והא דלא אסרינן הכא יין שבגת משום נצוק היינו טעמא דמה שבגת אינו נקרא עדיין יין ואינו נחשב אלא כמיא בעלמא תדע דהא אינו נאסר במגע עובד כוכבים וא"ת אם כן גם אותו שבגרגותני אמאי אסור שאינו נקרא עדיין יין לפי משנה ראשונה דקאמרינן עד שירד לבור דלדידיה קיימינן השתא וי"ל דלא דמי כי מה שבשולי הגרגותני מתחתיו הוי בכלל מה שבבור להיות יין גמור ולכך יאסר מטעם נצוק וכ"ש דאי נגע ביה עובד כוכבים דהוי נאסר במגעו וא"ת א"כ מנא ליה לתלמודא דנאסר הגרגותני מטעם נצוק דלמא נאסר מטעם דנגע ביה עובד כוכבים בגרגותני מתחתיו בקילוחו וי"ל דא"כ ה"ל לרב הונא לפרושי במילתיה אבל החזיר גרגותני שנגע בו עובד כוכבים לגת אסור ומדלא מפרש ליה (ד) פשיטא ליה לתלמודא דמטעם נצוק קאמר ועוד קשיא לפי מה שפירש במתני' גבי והשאר מותר שאינו נאסר במגע רק מה שבבור א"כ היאך נוכיח מכאן דנצוק בר נצוק אינו חיבור דלמא לעולם חיבור ושאני הכא משום דודאי אין לגרגותני לחבר מה שבגת לבור כיון שיש לו דין בפני עצמו שהרי אינו בכלל מה שבגת דגרגותני אסור בנגיעת עובד כוכבים בבור ומה שבגת אינו נאסר במגע עובד כוכבים אבל לפירוש רשב"ם שפי' מה שבבור נאסר בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים בכוונה ומיהו אותו שבגת אינו נאסר מטעם כחו של עובד כוכבים בכוונה כיון שאינו נקרא עדיין יין וגם הקילוח שבין גרגותני עד הבור אינו נאסר מחמת כחו תדע דאם לא כן היכי מוכיח דהגרגותני נאסר בנצוק דלמא מטעם כחו של עובד כוכבים הוא אלא ודאי אין כח העובד כוכבים אוסר אלא מה שבבור דוקא מיהו מטעם נצוק אסרינן מה שבגרגותני דהא אמרינן לקמן בפ' בתרא (דף עב:) בגולי דמנא לא גזור רבנן ה"מ למ"ד נצוק אינו חיבור אבל למ"ד נצוק חיבור נאסר מה שנשאר בגולי דמנא וא"כ מ"ש גרגותני מגת ליאסר בנצוק אלא לאו ש"מ נצוק בר נצוק אינו חיבור ויש לפרש דברי רב הונא הכי לפי' זה לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת כי אז מה שבבור אסור ולא העליון שנגע ע"י הקילוח כי הגרגותני מפסיק והוי נצוק בר נצוק אבל החזיר גרגותני לגת אסור העליון ע"י תערובתו של התחתון ולפי זה א"ל להזכיר מגע עובד כוכבים כלל לא כאן ולא במשנתנו. מעשה בא לפני רבי מנחם זצ"ל בחבית שכלה היין עד הברזא והגביה העובד כוכבים לבדו החבית ובאותה שעה מסך ישראל את הברזא וקילח היין בקנקנו של ישראל והתיר יין הנשאר בחבית ואסר אותו שיצא לחוץ דהכי אמרינן בהשוכר (לקמן דף עב:) המערה מחבית לבור קילוח היוצא מחבית ולמטה אסור ומוקמינן לה בעובד כוכבים המערה ופרכינן אי הכי אפי' לגוה דלגא נמי ליתסר ומשני דכח דעובד כוכבים דרבנן ההוא דנפק לבראי גזרו ביה רבנן דבחבית לא גזרו ביה רבנן הלכך שרי מה שבתוך החבית וא"ת הא אמר רב חסדא לקמן (דף עב:) כי כייליתו חמרא קטיפו קטופי ולא בקילוח אלמא משמע דאי נפיק בקילוח הוה אסור יין הנשאר בחבית ע"י נצוק הא לא קשיא דהתם שפיר דהיין שבכלי העובד כוכבים היה יין נסך גמור התם ודאי אי לא מקטיף קטופי נאסר היין שבתוך החבית ע"י נצוק שהקילוח מקלח תוך יין נסך שהוא בכלי של עובד כוכבים אבל הכא שהיין שבתוך הכלי אין בו איסור יין נסך גמור אלא מכח עובד כוכבים לא נאסר ההוא דלא נפיק לבראי מטעם נצוק שנתחבר ליין הנאסר ע"י כח עובד כוכבים דלא הוי נצוק ליין נסך ממש: **שמע** מינה נצוק חיבור. תימה אין ה"נ דבהדיא אמר רב הונא (לקמן דף עב.) נצוק וקטפרס חיבור ליין נסך ואומר ר"ת דרב הונא הדר ביה ומכח ראיה זו פסק שגם חד נצוק אינו חיבור כמו שנפרש לקמן[ז] א"ה: **מהו** לדרוך עם העובד כוכבים בגת. יש לדקדק מדלא שאלו מהו לדרוך עובד כוכבים עם ישראל משמע שהגת של עובד כוכבים ולא להתיר בשתיה שאלו אלא לענין היתר הנאה קא מיבעיא ליה ומיירי נמי בדצייר ליה לידיה כמו שמפרש והכי קא מיבעיא ליה אי ניסוך דרגל הוי ניסוך וליאסר בהנאה אי לא וי"ל (ה) שע"י מעשה שאלו דאי לפסוק הלכה שאלו היה לו להשיב אין דורכין כמשנה אחרונה אלא ודאי על מעשה שאלו ופשט לו כמשנה אחרונה כדפרי' ואם תאמר כיון שהגת התחיל לימשך א"כ הוי יין [ח](נסך) גמור לפי משנה אחרונה ולמה לא יאסר יין הגת בהנאה למ"ד נצוק בר נצוק חיבור ע"י יין הבור שהוא אסור בהנאה וי"ל דנצוק כי האי שאין העובד כוכבים נוגע עתה בבור ואינו עסוק אלא בדריכה לא אסרו בהנאה תדע דאמרינן לקמן פ"ב (דף עד.) יין ביין ימכר לעובדי כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו אלמא אפי' נתערב לגמרי לא אסרינן בהנאה אבל ודאי אי נגע בסוף הקילוח הוי כאילו נגע בעליון ואסור בהנאה: **הוה** עובדא בנהרדעא כו'. אומר ר"י דלא הוה ממש דומיא דעובדא דינוקא דההוא ינוקא לא הוה שקיל וטרי אלא למישרא ליה בהנאה כי הבור היה של עובד כוכבים ולא שרי אלא בהנאה ושמואל להתיר אף בשתיה קאמר לפי שהבור היה של ישראל אלא דומיא דידהו הוה דהוה הניסוך רק ברגל:

דאי

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הלכה יא סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכג סעיף כ:

סו ב עי' במיי' שם הלכה יא ובכ"מ שם טוש"ע י"ד שם סעי' כא:

סז ג מיי' שם הלכ' יב ועיין בכ"מ סמג שם טור ש"ע י"ד סי' קכד סעיף יא:

◆

רבינו חננאל

א) משיקפה. ולרבא דלא שני ליה (ביין) [בין יין] נסך למעשר. מוקי לה כתלתא תנאי. חד תני משירד לבור ותרי תנאי אליבא דרבי עקיבא. חד תני משיקפה. וחד תני משישלה: **פיסקא** מה שבבור אסור והשאר מותר. אמר רב הונא לא שנו כי השאר מותר אלא בשלא החזיר גרגותני לגת. פי' גרגותני דקתני הכא כגון כפיפה של גמי שמניחה על פי הגת בעת שמקלח היין בירידת הבור כדי להחזיר בגת החרצנים והזגין היוצאין עם העמוד של יין כדי שיהא היין יוצא ויורד לבור ונשארין בכפיפה החרצנים והזגים ואם לא החזיר זה הגרגותני לגת ונגע העובד כוכבים ביין הבור. הנשאר בגת מותר ואם החזירו הכל נאסר. ומקשי' מכדי האי גרגותני במאי קא מיתסרא בנצוק. פי' בעמוד של יין הנמשך מן הגרגותני אל הבור והוא מוצק כמין עמוד עומד מקרקעית הגרגותני עד היין שבבור ואמרינן ש"מ מהא דרב הונא כי הניצוק כמו חיבור הוא שחיבר היין שבגרגותני ונעשה יין נסך כיין שבבור. ודחינן לא לעולם נצוק אינו חיבור ובמה נאסר גרגותני זה. בשפחסתו בורו. כגון שהקיא הבור יין בהרתחה ובא בגרגותני: ההוא ינוקא בר ו' שנין תנא עבודת כוכבים בעו מיניה. מהו לדרוך עם העובד כוכבים בגת אמר להו אי ציירה ידיה שרי. ניסוך רגל לאו שמיה ניסוך. הוה עובדא בנהרדעא דדרכו גת ישראל ועובד כוכבים ושהייה שמואל ג' רגלים ב) אי משכחנא תנא דשרי כר"ש דתנן במתני' כל אלו היה מעשה ואמרו ימכר כר"ש שרינא (והשאר חסר):

א) נראה דצ"ל חד תני משירד לבור ולא תני משיקפה.

ב) עיין לדף נז.

מסורת הש"ס

א) [לקמן עב: עב:], ב) [לקמן עב:], ג) [יבמות קכב. ע"ש בפרש"י חולין מח. עו.], ד) אין. יעב"ץ, ה) רש"א גורס כן דמשנה אחרונה כו' תוך הקושיא וע"ש, ו) ר"מ מ"ו ורש"א גורס ונשאו ונתנו ביין שבחבית, ז) [עב: ד"ה אמר להו], ח) רש"א מ"ז.

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל בסה"ד בכל איסורין שבתורה. עיין לקמן דף עג ע"ב תוס' ד"ה הכא ובחולין דף לג ע"א תוס' ד"ה אמר:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שפחסתו וכו' פחסה בפניה דלעיל דף נג הס"ד ותיבת כל הצלמים נמחק: (ב) תוס' ד"ה רבא וכו' לפי משנה אחרונה דלמשנה אחרונה נמי התחיל לימשך קובעו למעשר וי"ל דתנא וכו' חשיב ליה הס"ד: (ג) ד"ה אבל וכו' כר' יהודה דאמר מין: (ד) ד"ה גרגותני וכו' ומדלא מפרש ליה הכי פשיטא: (ה) ד"ה מהו וכו' שעל ידי מעשה. נ"ב פי' שבא ישראל ושאלו אם מותר לו לכתחלה לדרוך עם העובד כוכבים כדצייר להו לידיה וע"ל ר"פ השוכר בד"ה שכרו בדף סב ע"ב:

◆

מוסף רש"י

תלתא ריגלי. לשאול הלכה לחכמים המאספים לרגל (חולין עז.) שהיו תלמידי חכמים נקבצים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח, ובתשובת הגאונים מצאתי כל הני ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם (יבמות קכב.).